

УЧАСТЬ ІНСТИТУТУ СІМЕЙНОЇ МЕДИЦИНИ В ПРОВЕДЕННІ НАУКОВОЇ ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АКАДЕМІЇ

Шекера О. Г., Ткаченко В. І., Медведовська Н. В.

Національна медична академія післядипломної освіти імені П. Л. Шупика(Україна)

Надання первинної медичної допомоги населенню за принципами сімейної медицини підтвердило свою медико-соціальну і економічну ефективність в Україні як і у багатьох інших країнах світу.

В Україні проводиться значна організаційна, науково-методична та практична діяльність щодо становлення первинної медичної допомоги на засадах загальної практики – сімейної медицини.

Поряд з тим, сьогодні вимагає продовження роботи для забезпечення нормативно-законодавчої бази функціонування і подальшого розвитку первинної ланки охорони здоров'я України.

Одним з головних координаторів розвитку сімейної медицини в Україні є Інститут сімейної медицини, який було створено у 2009 році у складі Національної медичної академії післядипломної освіти (НМАПО) імені П. Л. Шупика шляхом реорганізації факультету «Загальна практика – сімейна медицина».

Діяльність Інституту сімейної медицини

У своїй діяльності у 2016 р. Інститут сімейної медицини керувався: Законами України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність»; наказами МОЗ та МОН України, ректора НМАПО імені П. Л. Шупика; Статутом НМАПО імені П. Л. Шупика; рішеннями Вченої ради, ректорату НМАПО імені П. Л. Шупика; розпорядженнями ректора, проректорів, керівників адміністративних структурних підрозділів НМАПО імені П. Л. Шупика; наказом НМАПО від 30.11.2009 р. №3694 «Про створення Інституту сімейної медицини НМАПО імені П. Л. Шупика»; Положенням про Інститут сімейної медицини НМАПО імені П. Л. Шупика.

До складу Інституту входять 13 кафедр, з них 8 опорних: сімейної медицини; медицини невідкладних станів; неврології і рефлексотерапії; педіатрії № 2; хірургії та проктології; терапії і геріатрії; медицини катастроф і військово-медичної підготовки; загальної, дитячої, судової психіатрії і наркології; фтизіатрії та пульмонології; інфекційних хвороб; діабетології; паліативної та хоспісної медицини; сімейної медицини та амбулаторно-поліклінічної допомоги.

За Наказом МОЗ України від 07.06.2010 № 466 на Інститут покладено такі основні функції:

- організація та впровадження якісної та ефективної системи підготовки спеціалістів за фахом «Загальна практика – сімейна медицина»;

- координація наукових досліджень у галузі сімейної медицини;
- участь у здійсненні науково-методичного супроводу впровадження сімейної медицини в первинну ланку охорони здоров'я України та у формуванні стратегічних напрямків її розвитку.

У рамках цього, Інститут сімейної медицини здійснює організацію наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності Академії за напрямком «Загальна практика – сімейна медицина».

У 2010 р., за клопотанням Інституту сімейної медицини та підтримки ректора НМАПО імені П. Л. Шупика, академіка НАМН України, професора Вороненка Ю. В., в Україні була відкрита нова наукова спеціальність – 14.01.38 «Загальна практика – сімейна медицина» (наказ ВАК України від 29.04.2010 р. №273).

У тому ж році наказом ВАК України від 18.11.2010 р. № 840 (на виконання постанови президії ВАК України від 10.11.2010 № 7-09/7) у НМАПО імені П. Л. Шупика було створено спеціалізовану вчену раду Д 26.613.06 з правом прийняття до розгляду та проведення захистів дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора (кандидата) медичних наук за спеціальностями: 14.01.02 «Внутрішні хвороби» та 14.01.38 «Загальна практика – сімейна медицина».

У 2012 р. рішенням атестаційної колегії Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 17.05.2012 р. у НМАПО імені П. Л. Шупика розширено перелік наукових спеціальностей в аспірантурі за рахунок спеціальності 14.01.38 – «Загальна практика – сімейна медицина».

У 2016 р, відповідно до наказу МОН України від 11.07.2016 р. № 820 та наказу НМАПО імені П.Л. Шупика від 28.09.2016 р. № 3055, у Національній медичній академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика утворено спеціалізовану вчену раду Д 26.613.06 з правом прийняття до розгляду та проведення захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора (кандидата) медичних наук за спеціальностями 14.01.02 «Внутрішні хвороби» та 14.01.38 «Загальна практика – сімейна медицина» строком на три роки. Голова ради – Шекера О. Г., д. мед. н., професор, директор Інституту сімейної медицини, заступник голови Харченко Н. В., чл.-кор НАМН України, д. мед. н., професор, завідувач кафедри, учений секретар Чуприна Г. М., к. мед. н., доцент.

У сфері управління персоналом та інфраструктурою дирекцією Інституту проводяться:

- наради з керівним складом кафедр щодо контролю виконання навчальних планів і програм, де також обговорюються питань з навчально-методичної, лікувальної роботи, наукової та міжнародної діяльності – 2 рази на місяць;
- засідання вченої ради Інституту – 1 раз на місяць;
- вступні і заключні конференції з лікарями інтернами (щорічні та семестрові).

Керівництвом Інституту контролюється проведення:

- засідань комісій з навчально-методичної, лікувальної роботи, наукової та міжнародної діяльності – 1 раз на 2 міс.;
- навчально-методичної, лікувальної роботи, наукової та міжнародної діяльності Інституту – постійно.

У зв'язку з величезним обсягом документообігу між дирекцією, кафедрами та іншими підрозділами Інституту та Академії, а також з іншими організаціями, закладами та установами України в Інституті запроваджується система електронного документообігу із застосуванням кафедрями електронних скриньок з розширенням pmpo.edu.ua.

У сфері науково-дослідницької діяльності дирекція Інституту систематично:

- аналізує впровадження наукових розробок у навчальний і лікувально-діагностичний процеси;
- сприяє організації та проведенню науково-практичних конференцій, конгресів, з'їздів, семінарів, шкіл;

- контролює виконання планових НДР, дисертаційних і магістерських робіт на кафедрах Інституту.

На засіданнях вченої ради у встановленому порядку заслуховуються звіти завідувачів кафедр про виконання НДР, а також звіти аспірантів та клінічних ординаторів кафедр щодо виконання індивідуальних планів роботи.

В останні роки Інститутом сімейної медицини та його кафедрами постійно виконуються бюджетні та ініціативно-пошукові науково-дослідні роботи з різних проблем медицини, в тому числі, по вивченню факторів ризиків та розробці профілактичних програм найбільш розповсюджених захворювань у загально-лікарській практиці. Найбільш вагомою міжсекторальною науково-дослідною роботою (НДР) Інституту сімейної медицини з напрямку «Загальна практика – сімейна медицина» стала робота за темою: «Обґрунтування міжсекторальної взаємодії освіти, науки та практичної охорони здоров'я для ефективної підготовки медичних кадрів» (2014–2016 рр.), до якої були залучені фахівці різних спеціальностей НМАПО імені П. Л. Шупика. За результатами цієї НДР обґрунтовано інноваційні підходи до підготовки медичних кадрів в Україні, з урахуванням передового досвіду країн Європейського регіону, існуючих проблемних питань системи підготовки лікарів загальної практики – сімейних лікарів та можливостей імплементації європейських освітніх підходів у вітчизняну систему підготовки медичних кадрів.

Поряд з цим, в останні роки були виконані НДР за наступними тематиками: «Розробка алгоритму ведення сімей з метою профілактики найбільш поширених захворювань у загально-лікарській практиці» (2007–2009 рр.); «Роль імунних, запальних та метаболічних факторів у клініко-патогенетичній гетерогенності найбільш розповсюджених захворювань у клініці внутрішніх хвороб: діагностика та лікування» (2008–2012 рр., продовжена до 2014 р.); «Вивчення факторів ризику та розробка профілактичних програм найбільш розповсюджених захворювань у загально-лікарській практиці» (термін виконання 2010–2012 рр.); «Наукове обґрунтування та розробка алгоритмів і програм ведення пацієнтів з найбільш поширеними неінфекційними захворюваннями на етапах первинної медичної допомоги» (2013–2015 рр.); «Науково-методичний супровід забезпечення стандартизації та персоніфікації лікувально-профілактичної та реабілітаційної діяльності лікаря загальної практики – сімейного лікаря» (2015–2017 рр.).

В Інституті сімейної медицини створені наукові школи з проведення наукових досліджень з наступних напрямків сімейної медицини: фтизіатрії та пульмонології (засновник – академік НАМН України, професор, д. мед. н. Ю. І. Фещенко), ендокринології та діабетології (чл.-кор. НАМН України, професор, д. мед. н. Б. М. Маньковський), неврології та медицини невідкладних станів (професор, д. мед. н. І. С. Зозуля), хірургії та проктології (професор, д. мед. н. В. І. Мамчич), медичної біохімії та фармакології (чл.-кор. НАМН України, професор, д. мед. н. Ю. І. Губський).

З метою покращання якості наукових досліджень у галузі сімейної медицини співробітники Інституту сімейної медицини активно беруть участь у міжнародних партнерствах з питань розвитку та впровадження сімейної медицини, є членами ради Всесвітньої та Європейської асоціації сімейних лікарів та Міжнародного молодіжного руху сімейних лікарів Васко да Гама.

Для підвищення кваліфікації і якості наукових досліджень співробітники Інституту сімейної медицини беруть участь у міжнародних з'їздах, конференціях, семінарах та тренінгах, програмах щодо обміну досвідом у таких країнах, як Данія, Португалія, Ізраїль, Нідерланди, Словенія, Італія, Німеччина, Молдова, Киргизія, Узбекистан та ін., а також щорічних конференціях Всесвітньої асоціації сімейних лікарів Wopca.

Співробітники інституту проводять активну і результативну роботу щодо отримання грантів на проведення НДР (чл.-кор. НАМН України, професор, д. мед. н. Б. М. Маньковський).

Підвищенню якості науково-дослідної та інноваційної діяльності також сприяє широке міжнародне співробітництво. Інститутом проводиться співпраця з Королівським коледжем сімейної медицини (Великобританія, 1998–2000 рр.), міжнародним фондом «Відродження» (1998–1999 рр.), Американським міжнародним альянсом охорони здоров'я (1999–2001 рр.), університетом Темпл (США, 1999–2001 рр.), Колорадським університетом (США, 1998–2000 рр.), Королівським Шотландським коледжем сімейної медицини (2008–2010 рр.), Інститутом НІВЕЛЬ (Нідерланди, 2008–2010 рр.), Киргизькою державною медичною академією (2014 р., 2015 р., Киргизія), Медичним університетом (2016 р., Молдова).

На сьогодні в Інституті сімейної медицини працюють високопрофесійні науково-педагогічні працівники, що підтверджується наступною їх якісною характеристикою: із 132 штатних науко-педагогічних працівників 34 – доктори наук, з них 28 – зі званням професор; 80 – кандидатів наук, з них 45 – зі званням доцент; 3 – зі званням старшого наукового співробітника.

Для достойного продовження наукових традицій Інституту сімейної медицини постійно проводиться підготовка молодих наукових кадрів. Так, на кафедрах Інституту у 2015 р. навчалися 1 докторант, 19 аспірантів, 7 магістрів, а у 2016 р. – 1 докторант, 24 аспіранти, 4 магістри. Запроваджено очну, вечірню та заочну форму навчання в аспірантурі для науковців. Контроль якості виконання науково-дослідних та дисертаційних робіт здійснює Експертна проблемна комісія, яка проводить затвердження планування, моніторинг їх виконання та заслуховування і затвердження проміжних і заключних звітів.

Для оприлюднення результатів своєї наукової науково-технічної та інноваційної діяльності Інститутом сімейної медицини щорічно проводяться різні наукові форуми, у тому числі з міжнародною участю, що надає можливість співробітникам представляти свої наукові розробки. За ініціативою Інституту сімейної медицини НМАПО імені П. Л. Шупика 19 травня 2016 року вперше в Україні на національному рівні проведено науково-практичну конференцію з міжнародною участю «Всесвітній день сімейного лікаря». Крім того, співробітниками Інституту видається 10 наукових фахових журналів, рекомендованих ДАК України, довідковий інформаційно-аналітичний бюлетень “Сімейна медицина”, в яких науковці публікують результати своїх досліджень.

Основні результати наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності академії знайшли відображення лише тільки за 2016 р. у наступних виданнях: 5 підручниках, 22 навчально-методичних посібниках, 7 монографіях та довідниках, 7 збірниках матеріалів наукових та науково-практичних конференцій, 14 методичних рекомендаціях, 33 інформаційних листах, 16 деклараційних патентах, 6 авторських свідоцтвах, 24 нововведеннях, 269 наукових статей у вітчизняних, 180 – у науково-метричних, 28 – у закордонних виданнях, 87 наукових тез у вітчизняних та 46 у закордонних виданнях, зроблено 493 наукових доповіді (з них 44 закордоном).

Сьогодні Інститут сімейної медицини запровадив і здійснює в НМАПО імені П. Л. Шупика спільно з Видавничим домом «Заславський» підготовку та видання серії навчальних посібників під назвою “Актуальні питання у практиці сімейного лікаря». Так, у 2015–2016 рр. видано першу частину серії книжок:

- Актуальні питання нервових хвороб у практиці сімейного лікаря / За редакцією академіка НАМН України, професора Ю. В. Вороненка, професора О. Г. Шекери, професора Н. К. Свиридової;

- Актуальні питання педіатрії у практиці сімейного лікаря / За редакцією академіка НАМН України, професора Ю. В. Вороненка, професора О. Г. Шекери, професора В. В. Бережного;

- Актуальні питання фізіатрії у практиці сімейного лікаря / За редакцією академіка НАМН України, професора Ю. В. Вороненка, професора О. Г. Шекери, академіка НАМН України, професора Ю. І. Фещенка;

- Актуальні питання нефрології у практиці сімейного лікаря / За редакцією академіка НАМН України, професора Ю. В. Вороненка, професора О. Г. Шекери, професора Д. Д. Іванова;

- Актуальні питання медицини невідкладних станів у практиці сімейного лікаря / За редакцією академіка НАМН України, професора Ю. В. Вороненка, професора О. Г. Шекери, професора І. С. Зозулі;

- Актуальні питання геронтології та геріатрії у практиці сімейного лікаря / За редакцією академіка НАМН України, професора Ю. В. Вороненка, професора О. Г. Шекери, професора Л. А. Стаднюка;

- Актуальні питання алергології у практиці сімейного лікаря / За редакцією академіка НАМН України, професора Ю. В. Вороненка, професора О. Г. Шекери, професора Л. В. Кузнєцової;

- Актуальні питання акушерства і гінекології у практиці сімейного лікаря / За редакцією академіка НАМН України, професора Ю. В. Вороненка, професора О. Г. Шекери, член-кореспондента НАМН України, професора Ю. П. Вдовиченка;

- Актуальні питання радіаційної медицини у практиці сімейного лікаря / За редакцією академіка НАМН України, професора Ю. В. Вороненка, професора О. Г. Шекери, професора Д. С. Мечева;

- Актуальні питання паліативної та хоспісної медицини у практиці сімейного лікаря / За редакцією академіка НАМН України, професора Ю. В. Вороненка, професора О. Г. Шекери, член-кореспондента НАМН України, професора Ю. І. Губського;

Актуальні питання медицини катастроф у практиці сімейного лікаря / За редакцією академіка НАМН України, професора Ю. В. Вороненка, професора О. Г. Шекери, професора Г. Г. Рощина.

У найближчий час планується продовжити видання даної серії книжок «Актуальні питання у практиці сімейного лікаря», а саме: Актуальні питання внутрішніх хвороб у практиці сімейного лікаря / За редакцією академіка НАМН України, професора Ю. В. Вороненка, професора О. Г. Шекери, професора Л. В. Хіміон; Актуальні питання оториноларингології у практиці сімейного лікаря / За редакцією академіка НАМН України, професора Ю. В. Вороненка, професора О. Г. Шекери, професора В. О. Шкорбатун; Актуальні питання стоматології у практиці сімейного лікаря / За редакцією академіка НАМН України, професора Ю. В. Вороненка, професора О. Г. Шекери, професора О. В. Павленка; Актуальні питання інфекційних хвороб у практиці сімейного лікаря / За редакцією академіка НАМН України, професора Ю. В. Вороненка, професора О. Г. Шекери, професора О. К. Дуди; Актуальні питання ендокринології у практиці сімейного лікаря / За редакцією академіка НАМН України, професора Ю. В. Вороненка, професора О. Г. Шекери, член-кореспондента НАМН України, професора Б. М. Маньковського; Актуальні питання психіатрії у практиці сімейного лікаря / За редакцією академіка НАМН України, професора Ю. В. Вороненка, професора О. Г. Шекери, професора В. Д. Мішиєва; Актуальні питання амбулаторної хірургії у практиці сімейного лікаря / За редакцією академіка НАМН України, професора Ю. В. Вороненка, професора О. Г. Шекери, професора Я. П. Фелештинського; Актуальні питання інформаційних технологій у практиці сімейного лікаря / За редакцією академіка НАМН України, професора Ю. В. Вороненка, професора О. Г. Шекери, професора О. П. Мінцера; Актуальні питання соціальної медицини та організації медичного забезпечення у практиці сімейного лікаря / За редакцією академіка НАМН України, професора Ю. В. Вороненка, професора О. Г. Шекери, професора Л. Ф. Матюхи; Актуальні питання травматології у практиці сімейного лікаря / За редакцією академіка НАМН України, професора Ю. В. Вороненка, професора О. Г. Шекери, професора Г. І. Герцена; Актуальні питання офтальмології у практиці сімейного лікаря / За редакцією академіка НАМН України, професора Ю. В. Вороненка, професора О. Г. Шекери, професора С. О. Рикова; Глосарій медичних термінів з сімейної медицини / За редакцією академіка НАМН України, професора Ю. В. Вороненка, професора О. Г. Шекери.

Навчальні посібники зазначеної серії призначені для лікарів різних спеціальностей, лікарів загальної практики – сімейних лікарів, студентів та слухачів вищих навчальних медичних закладів до- та післядипломної освіти.

Крім того, науково-організаційний відділ Інституту сімейної медицини постійно проводить аналіз та моніторинг наукової діяльності кафедр ВМНЗ з проблематики сімейної медицини та ПМД. Встановлено наступну наукову активність ВМНЗ з даного напрямку. Так, у 2013–2016 рр. було заплановано до виконання 36 НДР з них, що мають бюджетне фінансування: 7 – бюджетна програма КПКВК 2301020, 3 – бюджетна програма КПКВК 2301050, а також 26 (ініціативно пошукова та госпдоговірна тематика). В основному тематика вищенаведених досліджень спрямована на вивчення серцево-судинної патології, невідкладних станів та екстреної медичної допомоги, захворювань органів дихання, нервово-психічних, інфекційних захворювань.

У заключення, наведемо фрагмент про ініціативні інноваційні дослідження, які були проведені у 2015–2016 рр. під керівництвом академіка НАМН України, професора Вороненка Ю. В. та професора Шекери О. Г. Як зазначалося вище, була виконана науково-дослідна робота «Обґрунтування міжсекторальної взаємодії освіти, науки та практичної охорони здоров'я для ефективної підготовки медичних кадрів».

Відповідно до висновків М. Портера про конкурентні переваги, у найближчому майбутньому основну роль у забезпеченні стійкої конкурентоспроможності національної економіки буде грати саме кластерна політика розвитку. Формування і розвиток регіональних кластерів оцінюється як важлива конкурентна перевага сучасної економіки, що забезпечує реальний синергетичний ефект, як основа регіоналізму в глобальній економіці. В системах освіти використовують поняття «освітній кластер», як сукупність взаємопов'язаних закладів професійної освіти, об'єднаних за галузевою ознакою та партнерськими відносинами з підприємствами галузі.

В освітньому кластері пріоритет традиційно віддається ВНЗ, посилення ролі університетів, як значущих суб'єктів розвитку та інтеграції функцій університету в цілісній національно-регіональній освітній системі відображено в таких документах Болонського процесу, як Сорбонська (1998) і Болонська (1999) декларації. Автори концепцій інформаційного суспільства (Р. Барнет, Д. Белл, З. Бжезінський, Дж. Гелбрейт, М. Кастельс, І. Масуда, Д. Рісман, А. Тоффлер) обґрунтовано вважають, що вища освіта найближчим часом перетвориться на визначальний гуманітарно-соціальний інститут, тому лідирувати буде та нація, яка створить найбільш ефективну систему безперервної освіти – «освіти протягом усього життя» (long life education).

Кластерна політика є найважливішою складовою економічної політики держави. Вона включає систему взаємопов'язаних дій різних рівнів влади, органів місцевого самоврядування, підприємницьких структур, наукових та освітніх установ, громадських організацій, спрямованих на підтримку ініціатив щодо створення і розвитку їх кооперації та об'єднання, створення умов для цього. Важливими елементами кластерної політики є розробка і реалізація програм сприяння формуванню та функціонуванню кластерних сполучень, розвиток у цьому напрямку приватно-державного партнерства.

Питання інтеграції науки, освіти й виробництва зазвичай вирішується на основі поєднання в єдиному комплексі освітніх установ різного рівня, а також науково-виробничих структур, що дозволяє ефективніше використовувати матеріальні і кадрові ресурси, забезпечує більш швидко й гнучку адаптацію системи професійної освіти до змін ринку праці, реалізацію нових науково-технічних проектів і програм регіонального та державного рівня. Створення такого роду кластерів сприяє зміцненню зв'язків університетів з промисловістю та розвитку інноваційної діяльності ВНЗ.

Основними причинами, що диктують необхідність розвитку зв'язків «університети – промисловість» у нових умовах є: глобалізація, що вимагає високої конкурентоспроможності на світовому ринку; перехід до економіки, заснованої на знаннях; можливість для університетів отримання фінансування від промисловості на додаток до бюджетного фінансування; можливість для промисловості впровадження інноваційних наукомістких розробок (насамперед розробок, заснованих на міждисциплінарних дослідженнях в університетському науково-освітньому середовищі). Відбувається процес

трансформації ВНЗ в інноваційні і підприємницькі інститути з диверсифікованою фінансовою базою на основі зміцнення зв'язків з регіональними бізнесом і промисловістю. Дана модель є базою для цільового фінансування підготовки фахівців, в якій замість формальної оплати навчання конкретної особи комерційна компанія фінансує спеціалізовані програми навчання, створення освітнього середовища (лабораторні роботи, навчання роботі з устаткуванням, практики та стажування в компанії), а також реалізацію наукових програм. При цьому взаємовигідно: університет без додаткових фінансових витрат різко підвищує якість і престиж навчання на базовому та суміжних факультетах за рахунок перспектив, що відкриваються перед студентами; компанія щорічно отримує групу висококваліфікованих, спеціально підготовлених і навчених фахівців, які вже мають досвід роботи в компанії, які виявили себе в реалізації науково-дослідних проєктів і виконанні конкретних робіт; компанія отримує додаткову робочу силу у вигляді слухачів програм на час проходження практик і стажувань; університет отримує можливість брати участь у проведенні актуальних науково-дослідних робіт, проводити наукові дослідження і пошук вирішення реальних технологічних проблем, працювати з новітнім обладнанням та лабораторними стендами, що відповідають рівню провідної світової технологічної компанії.

Сьогодні гостро стоїть проблема необхідності створення великих медичних науково-освітніх об'єднань нового типу, здатних забезпечити координацію наукових досліджень і високий рівень викладання, заснованих на концентрації матеріальних засобів і кадрових ресурсів медичної науки у поєднанні з модернізацією клінічної бази для швидкого впровадження (трансляції) результатів у практику і підготовку кваліфікованих фахівців.

Такі науково-освітні кластери дозволяють забезпечити розвиток медичної освіти і науки як основи для поліпшення здоров'я населення і демографічних показників на новому рівні, що є національною стратегічною метою. Необхідним стає посилення взаємозв'язку професійної медичної освіти з медичною наукою і практичною охороною здоров'я. Реалізація даного напрямку повинна здійснюватися шляхом перегляду механізмів координації та взаємодії наукових, освітніх та практичних організацій в рамках діяльності медичних університетів.

Таким чином, гостро стає питання про створення *кластерів* або об'єднань підприємств-постачальників обладнання, комплектуючих, спеціалізованих виробничих та сервісних послуг, науково-дослідних та освітніх установ, пов'язаних відносинами територіальної близькості і функціональної залежності у сфері виробництва і реалізації інноваційного продукту (товарів, послуг).

Вважається, що кластер дозволяє зосередити фахівців в одному напрямку для вирішення конкретних завдань. Кластерний механізм дозволяє залучити потенційних партнерів, що виявляють інтерес до спільного вирішення багатогранних проблем охорони здоров'я в цілому, сприяти партнерам у визначенні їх можливостей, ступеня участі та відповідальності при вирішенні поставлених завдань.

Автори вважають, що створення освітньо-науково-виробничих кластерів (ОНВК) в системі охорони здоров'я дасть можливість забезпечити випереджаючий науково-технологічний розвиток та прискорене впровадження в практику охорони здоров'я наукових розробок, проведення повного трансляційного циклу науково-дослідних робіт. Створення ОНВК дозволить забезпечити якість підготовки і подальшої професійної діяльності лікаря на основі інтеграції медичної науки, освіти і практичної охорони здоров'я.

Освітні установи є споживачами кваліфікаційних та освітніх стандартів, розроблених відповідними науковими структурами, та отримують послуги клінічних баз від організацій практичної охорони здоров'я. Заклади практичної охорони здоров'я є споживачами послуг у сфері підготовки кадрів, що здійснюється установами до- та післядипломної освіти, а також споживачами стандартів послуг (протоколів) і організаційних стандартів, що розробляються головною профільною науковою організацією. Усе це сприятиме підвищенню якості медичних послуг на основі широкомасштабного впровадження досягнень медичної науки в систему практичної охорони здоров'я.

У сучасних умовах Українське законодавство у сфері інтеграції науки, освіти і виробництва перебуває у стадії становлення. У законах, які регулюють наукову й освітню діяльність ("Про наукову і науково-технічну діяльність", "Про освіту", "Про вищу освіту"), питання інтеграції подані здебільшого на рівні постановки. Так, у Законі України "Про наукову і науково-технічну діяльність" інтеграція цих сфер згадується тільки в меті і напрямках державної політики в науковій і науково-технічній діяльності (ст. 31). При цьому, не згадується ні правовий статус інтеграційних структур, ні механізм і порядок їх створення

та функціонування, ні заходи державної підтримки процесу інтеграції. Суто декларативно питання інтеграції визначені в законах "Про освіту", де наголошується, що одним з основних принципів освіти визнається її інтеграція з наукою і виробництвом (ст. 6), та "Про вищу освіту", у якому закріплено положення, що наукова і науково-технічна діяльність у ВНЗ проводиться з метою інтеграції наукової, навчальної і виробничої діяльності в системі вищої освіти (ст. 61).

Закони "Про освіту" (п. 1 ст. 51), "Про вищу освіту" (п. 1 ст. 54, п. 2 ст. 61) визначають такий напрям інтеграції, як участь викладачів, студентів, аспірантів, докторантів та інших суб'єктів навчально-виховного процесу в науково-дослідній, дослідно-конструкторській роботі, конференціях, симпозиумах, виставках, конкурсах, олімпіадах. Відповідно до Закону України "Про вищу освіту" (ст. 23), вищому навчальному закладу надається можливість виступати засновником (співзасновником) інших юридичних осіб, що займаються основними напрямками навчально-науково-виробничої діяльності ВНЗ (п. 2). Акредитовані ВНЗ можуть створювати навчальні та навчально-науково-виробничі комплекси як добровільні об'єднання зі збереженням статусу юридичної особи всіх учасників комплексу (п. 3). Наказ Міністерства освіти і науки України "Про затвердження Положення про навчальний та навчально-науково-виробничий комплекси" від 19.01.1994 р. № 13 визначає порядок створення навчального та навчально-науково-виробничого комплексів, організацію їх навчально-виховної роботи та формування змісту освіти в системі ступеневої підготовки фахівців. Примірне положення МОН України про науково-навчальний центр університету (академії) передбачає, що завдяки організації цієї форми інтеграції більш науково поглибленою буде підготовка студентів, аспірантів і докторантів, підвищиться наукова кваліфікація викладачів ВНЗ завдяки здійсненню ними, спільно з ученими наукових установ національної та галузевих академій наук, наукових досліджень і розробок (п. 2.3).

Проблеми інтеграції науки, освіти і виробництва зазначаються також у проекті Програми розвитку вищої медичної освіти до 2015 р., яка передбачає інтеграцію навчального процесу з науковою та лікувальною діяльністю вищих навчальних закладів та роботою університетських клінік. Огляд законодавства дає змогу зробити висновок, що в ньому закріплені лише окремі юридичні передумови для розвитку процесів інтеграції. У цілому законодавству з питань інтеграції властиві істотні недоліки: фрагментарність, відсутність комплексного підходу до вирішення проблем взаємодії науки, освіти і виробництва, відсутність погоджених норм законодавства у сферах освіти і науки з питань їх співробітництва, недосконалість норм інших галузей законодавства з врегулювання інтеграційних процесів.

На сьогодні актуальною залишається розробка такої державної цільової програми, котра б передбачала розвиток процесів інтеграції з урахуванням не тільки потреб вищих навчальних закладів, а й інтересів наукових організацій і підприємств. Інакше кажучи, інтеграцію потрібно позиціонувати в контексті ширшого завдання об'єднання потенціалів науки й освіти за допомогою розширення існуючих інтеграційних структур і появи нових за умов активної участі промисловості.

За результатами реалізації кластерної політики зростає продуктивність та інноваційність активності підприємств, які входять в кластер, а також підвищується інтенсивність розвитку малого та середнього підприємництва, активізується залучення прямих інвестицій. Інтеграція в освітньому кластері розуміється не тільки як формальне об'єднання різних структур тріади «освіта – наука – виробництво», а як впровадження нової форми сполучення їх потенціалів з метою досягнення максимального ефекту у вирішенні поставлених завдань.

Якщо прийняти до уваги, що саме післядипломна освіта в усьому світі є основним етапом, на якому відбувається остаточне формування лікаря як особистості та професіонала, вважаємо, що при підготовці лікарів ЗП-СМ в Україні необхідно створити освітньо-навчально-виробничий кластер на базі Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика. Таку роль може взяти на себе науково-практичний центр (НПЦ) безперервного професійного розвитку лікарів загальної практики – сімейної медицини.

При створенні моделі функціонування Центру був розроблений першочерговий кластер цілей та завдань, які повинні бути вирішені для якісної реалізації процесів підготовки лікарів ЗП-СМ. Інтеграція освіти, науки і виробництва в умовах науково-освітніх кластерів призведе до додаткових взаємовигідних можливостей, як для освітніх установ, так і практичної охорони здоров'я у плані формування продуктивних стратегічних відносин для підвищення продуктивності діяльності як загалом, так і окремо для кожного.

План на перспективу.

З метою покращання стану здоров'я населення України, забезпечення ефективності функціонування первинної медичної допомоги на засадах загальної практики – сімейної медицини, виконання міжнародних вимог в умовах ринкової моделі економіки, підвищення якості підготовки фахівців з сімейної медицини Інститут сімейної медицини пропонує в рік «Первинної медичної допомоги»:

1) разом з Комітетом ВР України з питань охорони здоров'я подати до ВР України проект Закону України «Про первинну медичну допомогу на засадах сімейної медицини»;

2) підготувати та направити на погодження з органами державної влади проект Указу Президента України «Про День сімейної медицини» з метою підняття престижу сімейної медицини в Україні;

3) продовження всіх видів діяльності Інституту сімейної медицини відповідно до Положення про Інститут;

6) участь Інституту сімейної медицини у створенні стандартів післядипломної освіти, нових форм методичних матеріалів для дистанційної форми навчання;

7) завершити роботу над національним підручником «Сімейна медицина України».